

Bun chaschiel – però pli paucas vatgas da latg

Era il cusseglier guvernativ Marcus Caduff è stà quest onn a Landquart in dals giurors dal chaschiel d'alp en il Grischun.

FOTO RTR

■ (rtr/fmr) Las puras ed ils purs grischuns san guardar enavos sin ina buna stad d'alp: Il chaschiel d'alp 2020 ha pudì persvader venderdi passà a la premiaziun tradiziunala al Plantahof a Landquart. 12 expertas ed experts han validà 72 chaschiels d'alp – trais da quels chaschiels d'alps da chauras. E quels han a la fin repartì 14 medaglias d'aur, 8 medaglias d'argient e 9 medaglias da bronza. Il victur dal di è il chaschiel da l'alp Tambo da Felsberg/Favugn.

Dapli vatgas mamma che vatgas da latg

Sper ina buna stad cun bier sulegl, avunda plievglia e bier latg datti dentant er in factur che fa quità a la scola agricola dal Plantahof. Per l'emprima giada eran ad alp dapli vatgas mamma che vatgas da latg. Quest trend na periclitesscha betg il chaschiel d'alp, ma ins stoppia tegnair en egl la situaziun, di Töni Gujan, il responsabel per las alps tar il Plantahof.

Ina da las raschuns per quella tendenza saja il bass pretsch da latg. Ils purs hajan da ponderar bain, sch'els veglian insumma acceptar durant nov mais pretschs bass da la chascharia per avair

persuenter chaschiel d'alp, di Töni Gujan.

Ins na possia dentant betg generalisar che vatgas mamma sajan finanziarment pli attractivas che vatgas da latg. Però vatgas da latg dettian simplamain dapli lavur che vatgas mamma. Cun vatgas mamma saja perquai pli tgunsch pussaivel, dad avair in bain puril ed ir anc a lavurar dasperas, di il responsabel per las alps tar il Plantahof. Perquai manegia Töni Gujan: «Avair la medema lavur sper il bain puril sco in pur da vatgas mamma na gress mai cun vatgas da latg.»

Grond interess vi da chaschiel d'alp

Schegea che las cifras da vatgas da latg che van ad alp diminuescha, crescha l'interess vi dal chaschiel d'alp. Uschia hajan surtut butias da bains purils en la Surselva vendì dapli chaschiel d'alp ch'ils onns avant. Quai è dad ina vart perquai dals bliers turists svizzers ch'han fatg vacanzas en Grischun ed han cumprà products d'alp. Da l'autra saja dentant puspè vegnì pli impurtant da guardar sin la regiunalitad, manegia Töni Gujan.

Midada el vitg dado a Schluein

■ (fmr/abc) A Schluein vegn dapresent ina casa privata sbuada. Igl ei la casa Riedi-Weichmann el vitg dado, el quartier Sogn Pieder. La casa ei stada da 1850 tochen 1876 casa da scola. Sila parcella 836 a Schluein stat dapli tschantaners ina casa ton marcanta sco discreta. Ella cunfinescha culla via da Sagogn e la fatschada encunter sid «penda» quasi ella via. La stretga en quei liug ei enconuscenta a scadin automobilist. Cunzun manischnunzs da camions ed autos da posta han respect e ston esser atents specialmein da buca far sgreffels al vehichel ni donnegiar la casa. Sin quella parcella dat ei ussa ina casa nova d'ina famiglia. Per saver realisar il project eis ei stau evident da stuschar gl'object vegl naven dalla via e dil traffic. La casa nova vegn eregida zaconts meters encunter nord. Suenter che tuttas instanzas han dau la lubientscha ha ier la sbuada dalla casa veglia entschiet.

Emprema casa da scola da Schluein

Quei ch'ei pauc enconuscent alla populaziun da Schluein ei che la casa Riedi-Weichmann ei l'emprima casa da scola da Schluein. Tenor la cronica da Schluein, edida 1999 dad Otto Caduff, ha quella casa surviu da 1850 tochen 1876 sco casa da scola. Caduff citescha ils fatgs suandontamein: «En ina brev al cussegl d'educaziun dil Cantun dils 3 da schaner 1859 ha il pader caputschin Antonio Maria Bellario rapportau ch'ins hagi acquistau 1850 la casa da scola per 400 florins». Il pader ha lu dumandau il Cussegl d'educaziun per in sustegn finanziar, quel ha concediu ina summa dad 80 francs.

En sias retschercas ha il cronist da Schluein era consultau en connex cun quell'emprima casa da scola in rapport digl inspectur da scola Condrau. Lez aveva dumandau in sustegn da 150 francs culla motivaziun: «Ich bitte Sie, diesem Gesuch zu entsprechen, um die armen Kinder von dem engen und dunklen Schulzimmer zu befreien». Igl onn 1876 ha la vischnaunca da Schluein la finala saviva baghegiar ina nova casa da scola. Il mars 1876 aveva la vischnaunca vendiu la casa da scola veglia a Sogn Pieder culla finamira da baghegiar la stad proxima

Ella stretga dil quartier Sogn Pieder vegn l'emprima casa da scola da Schluein sbuada actualmein.

FOTO AUGUSTIN BEELI

Survista dil vitg da Schluein. La casa da scola che ha surviu da 1850 tochen 1876 ves'ins davontier (secunca casa cun mirs alvs).

FOTO ARCHIV BEELI

ina nova dado la baselgia sin in prau da Joh. Martin Camenisch. Exact 100 onns suenter l'inauguraziun dalla secunda casa da scola, han ils da Schluein inaugurau la tiarza casa da scola, quella ch'ei oz en funcziun e diever giun Prada.

ZULPRINS

Miu niev emprendissadi ha midau ina massa

DA FABIA CASUTT

■ Jeu sun carschida si sin in menaschi puril a Falera ed erel adina bugen en stalla entuorn las vaccas. Schon adina havevel jeu il giavisch dad in di saver luvrar sco pura. Denton sundel jeu sedicidida dad emprem imprendier in auter mistregn. Suenter haver absolvau igl emprendissadi sco assistenta da veterinari il 2018, hai jeu aunc luvrau vinavon dus onns en quella professiun. Ils treis d'ust 2020 ha miu niev emprendissadi entschiet. Ussa emprendel jeu la pura. Quei ha dau ina gronda midada en mia veta. Jeu habiteschel sil menaschi da miu patrùn ed hai leu ina combra. L'emprima gada buca pli star a casa, imprendier d'enconuscher novas tratgas da mia patrùna ed era ils dis da lavur ein vegni pli liugs ch'en miu emprem mistregn. Mintg'aura fin d'jamna hai jeu liber e lu gaudel il far nuot ed era il temps culla famiglia e cun mias vaccas. Quei ha duvrau in mument da sendisar vida tut quellas midadas.

Era las lavurs sin quei menaschi ein fetg differentas allas lavuras a casa. Il menaschi sesanfla el plaun e las maschinas ein pli grondas che a casa. Aschia hai jeu empriu dad ir culs tractors, scuvriu la tschaghegna da fein e sun sendisada vid il stand da mulscher. Era hai jeu empriu d'enconuscher las vaccas. Mia finamira

eri da saver tut ils nums aschi spert sco pusseivel. Quei ei gartegiau a mi dètg bein. Las vaccas ch'eran a casa sur la stad enconuschel jeu tuttas. Aunc temps d'emprender ils nums dallas vaccas d'alp. Sper tut las novas caussas sil menaschi d'emprendissadi hai jeu era puspei giu dad ir a scola e scriver examens. Nus vein giu in'entir'jamna d'introducziun da scola nua che nus essen stai egl internat. En quei temps havein nus survegniu ina massa informaziuns co nosa scolaziun vegn a veser ora. Suenter eis ei iu liber directamein cun igl uorden da scola. Nus havein entschiet a tractar tgei che schabegia culs funs, sche nus luvrein cun els ed era ils motors dils tractors havein nus empriu. Ussa mein nus aunc in di ell'jamna a scola.

A mi plai la lavur fetg, ed jeu emprendel mintga di vitier enzatgei. Miu patrùn dat a mi gronda fidonza e lai luvrar ed empruar mei tut quei ch'ieu less. Jeu speirel che quei stetti aschia e ch'ieu hagi sin fin da miu emprem onn d'emprendissadi ora ils trics dad ir culs tractors ed ils examens parzials che gartegian. Il secund onn frequentel jeu sco usitau sin in auter menaschi. Lu vegn ei puspei a dar ina massa midadas.

La vacca Malaysia silla Alp Dado da Falera.

MAD

Ils «zulprins» fan sbrinzlas

(fmr) Ils „zulprins“, uschia sa numna la rubrica per auturas ed auturs giuvens, ina rubrica che cumpara en col-lavuraziun da la GiuRu Giuventetgna Rumantscha cun la FMR Fundaziun Medias Rumantschas. La finamira è da dar spazi e vusch ad auturas ed auturs giuvens. Ils „zulprins“ duain damai far qua u là sbrinzlas!

Dapli infurmaziuns davart la GiuRu sin www.giuru.ch ubain via mail a giuru@giuru.ch.